

“ Waterkwaliteit en visbestand in de Maarkebeek en de Grote Spierebeek anno 2026 ”

A. Maarkebeek

De Maarkebeek ontspringt in Wallonië (Vloesberg en Elzele). De Maarkebeek vormt de natuurlijke verbinding tussen de getuigenheuvels in de Vlaamse Ardennen en de vallei van de Boven-Schelde alwaar de Maarkebeek uitmondt in de Schelde te Melden.

[Zie: Integraal Waterbeleid – Bovenscheldebekken – Visie en acties]

1. Waterkwaliteit

[Zie: Integraal Waterbeleid – Bovenscheldebekken – Wateruitvoeringsprogramma – Bekkenbestuur 11 juni 2025]

De Maarkebeek is een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.

De fysicochemische waterkwaliteit van de Maarkebeek is relatief goed. Enkel de parameter 'totaal fosfor' scoort nog ontoereikend. Helaas doet de biologie in de benedenloop van de Maarkebeek het minder goed. Pesticiden en een slechte structuurkwaliteit in het benedenstroomse deel liggen er mee aan de basis. De biologie in de bovenlopen scoort wel relatief goed (speerpuntgebied type 2).

De bovenlopen van de Maarkebeek en de Pauwelsbeek en Krombeek stromen door waardevolle bronbosjes en herbergen zeldzame vissoorten, zoals de rivierdonderpad, beekprik en de beekforel.

De vallei van de Krombeek wordt, net als de bovenloop van de Maarkebeek en de Pauwelsbeek, gekarakteriseerd door afwisselend goede en mindere goede structuurkenmerken (rechttrekkingen vroegere ruilverkaveling). Binnen deze zones en aansluitend hierop dient de structuurkwaliteit en de habitatkwaliteit maximaal hersteld en/of beschermd te worden.

In het stroomgebied van de Maarkebeek vormt, gezien het glooiende landschap en uitgesproken agrarisch karakter, het tegengaan van erosie en rechtstreekse instroom van bodemmateriaal een bijkomende uitdaging voornamelijk in de bovenlopen van de Maarkebeek. Om aanslibbing in het benedenstroomse traject van de Maarkebeek te beperken, zal de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) een sedimentvang aanleggen ter hoogte van de Nonnemolen. Ook de provincie bekijkt mogelijkheden ter hoogte van haar GOG's om sediment op te vangen.

Om diffuse verontreiniging, veroorzaakt door landbouwactiviteiten tegen te gaan, is nood aan een strengere en gerichte controle en handhaving van bijvoorbeeld de 5m-zone voor bemesting en de 1m-zone voor grondbewerking en gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

De invasieve exoten Reuzenbalsemien en Reuzenberenklauw worden in het stroomgebied van de Maarkebeek gebiedsdekkend aangepakt.

Binnen het stroomgebied werden intussen alle zuiveringsinstallaties gerealiseerd. De verdere uitbouw van het rioleringsstelsel binnen de zuiveringsgebieden van Schorisse, Ronse en Maarkedal-Oudenhove en Oudenaarde moeten de puntverontreinigingen in de Maarkebeek en bovenlopen van de Maarkebeek, Pauwelsbeek, Nederaalbeek en Krombeek wegnemen.

De wateroverlast van november 2010 heeft er voor gezorgd dat de grootste knelpunten reeds zijn aangepakt. Zo werd door de VMM het GOG Nederaalbeek uitgebreid en wordt er op korte termijn een nieuw GOG aangelegd op de Pauwelsbeek en werden er lokaal dijken aangelegd ter bescherming van de aanpalende woningen in Leupegem. In uitvoering van het Riviercontract Maarkebeek zal de provincie aanvullend starten met de aanleg van een 3-tal overstromingsgebieden ter hoogte van de Romansmolen, de Borgmolen en de Kasteelmolen (vismigratieknelpunten worden tegelijkertijd aangepakt).

2. Visbestandgegevens

Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) voert maatregelen uit om het visbestand in een aantal bovenlopen te vrijwaren.

De bovenlopen van de Maarkebeek vertonen plaatselijk zeer waardevolle structuurkenmerken en vormen een thuis voor de beekprik, beekforel en rivierdonderpad.

In de bovenloop van de Maarkebeek was de herintroductie van beekprik door ANB nu 4 jaar lopende. Deze vis leeft gemiddeld 7 jaar als larve in het sediment/zand en leeft dan 1 maand als volwassen dier. De inspanningen voor herintroductie moeten dus zeker 7 jaar worden volgehouden. De beekprik is momenteel zeldzaam maar een goeie indicator voor de waterbodempkwaliteit en structuurkwaliteit van de beek. (4B_D_0228). Er werd beslist voorlopig geen beekprik meer te herintroduceren in de Vlaamse Ardennen vanwege het ontbreken van terugvangsten. Er wordt nu verder ingezet op onderzoek naar hoe de larven zich voeden en hoe ze opgroeien in een nieuwe omgeving.

ANB heeft terreininventarisaties uitgevoerd op de Molenbeek-Maarkebeek en Krombeek in functie van de opmaak van een integraal plan. (4B_E_0321)

In 2025 voert ANB een studie uit naar maatregelen in de Krombeek en Steenbeek om vissoorten te vrijwaren. Deze maatregelen zullen vervolgens in 2026 en 2027 door de waterloopbeheerders, namelijk de provincie Oost-Vlaanderen, in de praktijk worden gebracht. Hier wordt vooral ingezet op kostenefficiënte maatregelen die op korte termijn gerealiseerd kunnen worden, zoals stroomdeflectoren, grindbanken, dood hout, ... (4B_E_0345)

a) Afvissing door INBO in 2021

In 2021 werden 6 vissoorten gevangen, namelijk biermpje, donderpad, driedoornige stekelbaars, goudvis, kopvoorn en serpeling.

b) Afvissing in 2023

In 2023 werden 3 vissoorten gevangen, namelijk baars, driedoornige stekelbaars en riviergrondel.

c) Afvissing in 2025

In 2025 werden 8 vissoorten gevangen, namelijk biermpje, donderpad, driedoornige stekelbaars, karper, kopvoorn, paling, serpeling en riviergrondel.

[Zie: Tabellen in bijlage]

B. Grote Spierebeek

De Grote Spierebeek ontspringt in Moeskroen (Wallonië) en mondt 12,8 km verder uit in de Boven-Schelde ter hoogte van ‘Hellenhoek’ (Spiere-Helkijn), deze beek legt een zware hypotheek op de Boven-Schelde gezien haar slechte waterkwaliteit.

1. Waterkwaliteit

De Grote Spierebeek en het Kanaal Bossuit-Kortrijk zijn een aandachtsgebied klasse 5. Het gebied zal de goede ecologische toestand niet bereiken in 2033, maar er is wel potentieel voor een sterke vooruitgang (dankzij win-wins met andere waterdoelstellingen, aanwezigheid lokale waardevolle oppervlaktewaterlichamen).

Momenteel is de ecologische toestand van de Grote Spierebeek nog slecht. Een groot deel van de verontreiniging komt vanuit Wallonië (Moeskroen - industriegebied) en Frankrijk (Tourcoing en Roubaix). De Grote Spierebeek was tot voor kort een open riool afkomstig uit de Rijsselse metropool (Tourcoing en Moeskroen) en daarmee één van de grootste vervuilers van de Boven-Schelde. Na een reeks van investeringen op het vlak van waterzuivering door Frankrijk en Wallonië is de waterkwaliteit geleidelijk aan het verbeteren. Bijkomende maatregelen werden genomen om de werking van STEP (station d'épuration) Pont-Bleu te optimaliseren. Op Vlaams grondgebied zal de omgeving rond het sportcomplex Michelsberg en de basisschool gesaneerd worden. Er dient dan in de nabije toekomst verder werk gemaakt te worden van een grensoverschrijdende dialoog.

Om de waterkwaliteit te verbeteren zal ook de nodige aandacht dienen uit te gaan naar de aanleg van IBA's om het aandeel van de diffuse verontreiniging vanuit huishoudens opmerkelijk te kunnen verminderen en zou het gemeentelijk aandeel voor de uitbreiding van het rioleringsstelsel moeten gegarandeerd kunnen worden. Met betrekking tot input van nitraat en fosfaat in het watersysteem is ook vanuit de landbouw nog een grote inspanning nodig.

Ondertussen zijn de plannen om de verlande arm van de Grote Spierebeek terug watervoerend te maken verder geconcretiseerd en de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) plaatst een nieuwe stuw die water doorheen de arm laat vloeien. Hierbij is de waterbergende functie echter ondergeschikt aan de ecologische opwaardering die beoogd wordt.

De valleigronden tussen het Nieuw Centrum en het Robecynplein zijn verworven door het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) om als natuurgebied in te richten.

Het ANB heeft de plannen gefinaliseerd voor de herinrichting van de Spierebeek in Spiere. Sinds begin 2017 is het ontwerp klaar en wordt een dossier voor bouwvergunning ingediend. Het project is opgenomen in het Interreg-projectvoorstel VALYS. VMM plant verder afwaarts het Robecijnplein nog bijkomende maatregelen te nemen in functie van structuurherstel.

Voor het bovenstroomse gebied van de Grote Spierebeek gelegen opwaarts Wallonië zijn er een aantal initiatieven gepland om waterlooptrajecten af te stappen en knelpunten te inventariseren. Het bekenplan dat door de stad Kortrijk werd opgemaakt wenst voor haar bekenstelsel (onder andere Grote Spiere, Kleine Spierebeek, Bosbeek, Weimeersbeek, Scheldebeek, Zandbeek) een hoge leef- en woonkwaliteit in steden, dorpen, wijken en platteland en een duurzaam beheer van haar beken in functie van klimaat en biodiversiteit te realiseren.

a) VMM maakt de verlande arm door Spiere terug watervoerend

Het water van de Grote Spierebeek werd de voorbije jaren via een bypass rechtstreeks afgevoerd naar de Schelde. De oude beekloop in de dorpskern van Spiere is hierdoor verland. Om de ecologische omgeving van de Grote Spierebeek op te waarderen, maakt de VMM deze verlande arm terug watervoerend.

De VMM heeft in 2021 een stuw geplaatst, opwaarts de overwelving van de Grote Spierebeek. Hierdoor stroomt opnieuw water door de oude verlande loop in het dorpscentrum van Spiere. Enkel bij kans op wateroverlast wordt de overwelving nog gebruikt voor een snelle afvoer van water naar de Schelde. (6_I_0079)

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) heeft terzelfdertijd de omliggende gronden in de beekvallei heringericht tot een speelbos en nat grasland van ongeveer 3 ha groot. Er werden amfibiepoelen uitgegraven en doorheen het gebied loopt een wandel- en fietsverbinding.

VMM onderzoekt de mogelijkheid om ook ten zuiden van het Robecijnplein in Spiere de natuurlijke loop van de Grote Spierebeek te herstellen, door zacht hellende oevers aan te leggen ter hoogte van de aansluiting met de Zwarte Spierebeek.

b) Visie en landschapsplan voor de omgeving van de Grote en Zwarte Spierebeek en het Spierekanaal

De gemeente Spiere-Helkijn heeft in 2010 samen met de provincie West-Vlaanderen en de intercommunale Leiedal een landschapsplan opgesteld voor de omgeving van de Grote en Zwarte Spierebeek en het Spierekanaal. Een aantal acties in dit plan willen het landschap en de natuur rond de beekvalleien herstellen en recreatief ontsluiten. Deze visie werd vertaald in een gemeentelijk RUP 'Spierebeken'. Het merendeel van de ingrepen situeert zich rond de dorpskern van Spiere-Helkijn.

De meeste acties zijn opgenomen in het project van de VMM en ANB voor het watervoerend maken van de Grote Spierebeek ter hoogte van Spiere (uitgevoerd in 2022).

Met de gemeente Spiere-Helkijn wordt verder bekeken in het kader van het hemelwater- en droogteplan welke acties verder worden uitgewerkt. De waterkwaliteit van de Grote en Zwarte Spierebeek blijft een aandachtspunt dat grensoverschrijdend wordt aangekaart.

Het voormalig oud zwembad van Spiere (het Bassin) is eigendom van Intercommunale Leiedal en krijgt momenteel een invulling als toeristisch-recreatieve hotspot aan de Schelde. Bij de omgevingsaanleg in het kader van een PDPO-project 'Omgevingskwaliteit' wordt de zwemkuip geïntegreerd met een ponton aan de Spierebeek. Er komt er een kunstwerk op het terrein van Leiedal zelf, aan het oude zwembad die een mooie landmark zal vormen.

c) Regionaal Landschap Leie en Schelde, Provincie en Stad Kortrijk investeren in de heropwaardering van de Grote Spierebeek nabij de dorpskern Rollegem (project Levend Water, VMM)

Regionaal Landschap Leie en Schelde, Stad Kortrijk en Provincie West-Vlaanderen slaan de handen in elkaar om binnen het project Levend Water (oproep VMM) de Grote Spierebeek (eco)hydrologisch op te waarderen. Meer bepaald wordt de rechteroever van de Grote Spierebeek, net ten zuiden van de begraafplaats Rollegem, aangepakt. Naast herstel van het natuurlijk profiel zet het project ook in op het verhogen van het waterbufferend vermogen. Er zal ook extra aandacht gaan zijn voor waterbeleving en connectie met de buurt.

d) Aquafin en de gemeenten maken werk van de aansluiting van belangrijke clusters

Heel wat huishoudelijke vuilvracht binnen dit stroomgebied wordt gezuiverd in Wallonië (RWZI Pont-Bleu). Voor de regio rond Kortrijk zuiveren KWZI Aalbeke Talpenhoek, RWZI Aalbeke en RWZI Rollegem op kleinere schaal het huishoudelijk afvalwater. Een laatste aandeel wordt door RWZI Spiere-Helkijn gezuiverd. De meeste bovengemeentelijke rioleringsprojecten zijn voor dit stroomgebied al uitgevoerd. In Wallonië werden optimalisaties doorgevoerd aan het RWZI Moeskroen en in Frankrijk werd voor het RWZI Grimonpont een plan uitgewerkt om het zuiveringsrendement te verhogen tegen 2030, dit heeft een gunstig effect op het water van de Zwarte en Grote Spierebeek.

In het afstroomgebied van de Spierebeken is de realisatie afgerond van het bovengemeentelijke rioleringsproject gelegen aan de N50 (2024). Dit project sluit aan op RWZI Pont-Blue. Het realiseren van de collector 'Kerkstraat-Ter Moude' is van belang voor het Kanaal Bossuit-Kortrijk.

Eind 2024 is de uitvoering van GIP-project Bellegemstraat en Argendaalstraat opgestart. De nieuwe gescheiden riolering zal het afvalwater via een pompstation naar de Doornikserijksweg sturen om zo vervolgens verder aan te sluiten op de waterzuiveringsinstallatie. Zo stroomt er binnenkort enkel nog proper regenwater richting de Bosbeek.

Het GIP-project 'Zijstraten N50' werd uitgevoerd. Dit omvat de aansluiting van vier zijstraten (Kwademeers, Yserbytdreef, Kreupelstraat, Aubettestraat) van de N50 op de zuivering.

Het GIP-project Bellegembos, een groene cluster die via decentrale zuivering zal worden gesaneerd, is in voorontwerpfase. De uitvoering wordt voorzien in 2025 (omgevingsvergunning is rond).

2. Visbestandgegevens

Er zijn zeer weinig visbestandgegevens te vinden over de Grote Spierebeek.

In 2007 werd door INBO het volgende meegedeeld: “ Op de Grote Spierebeek (1 locatie) en zijn zijbeek de Zandbeek of Kleine Spiere (1 locatie) troffen we respectievelijk geen visleven aan en de in Vlaanderen sporadisch gevangen exoot dikkopelrits. In vorige campagnes vonden we niets op deze beken (in 1996 werd de Grote Spiere wel op een plaats iets meer stroomafwaarts gelegen bemonsterd). Het is opmerkelijk dat we op de Zandbeek voor het eerst enig visleven aantreffen en dan nog een dikkopelrits.”

[Zie: Van Thuyne, G. en Breine,J. (2008).Visbestandopnames in Vlaamse beken en rivieren afgevisd in het kader van het ‘Meetnet Zoetwatervis’ 2007. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2008 (INBO.R.2008.21). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.]

In 2010 vindt men het volgende: “Op de Grote Spierebeek (één locatie) en zijn zijbeek de Zandbeek of Kleine Spiere (één locatie) troffen we net als in de campagne van 2007 respectievelijk geen visleven aan en,de in Vlaanderen sporadisch gevangen exoot, dikkopelrits. In 2002 ving we hier geen vis. In 2007 stelden we al dat het opmerkelijk was dat we in de Zandbeek dikkopelrits ving. De visindex op deze locaties blijven onveranderlijk de score ‘slecht’ krijgen.”

[Zie: Van Thuyne, G.,Breine,J. (2011). Visbestandopnames in Vlaamse beken en rivieren in het kader van het ‘Meetnet Zoetwatervis’ 2010. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2011 (INBO.R.2011.23). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.]

In 2024 ving op de “Grote *Spiere*” 3 vissoorten, namelijk blankvoorn, kolblei en rietvoorn.

[Zie: Tabel in bijlage]

Wolvertem, maart 2026

VERBEIREN Marc

Maarkebeek

TABEL afvissing door INBO in 2021

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Maarkebeek	101454/165209	Thv Kaperij	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2021	bermpje	205.00	1083.80
Maarkebeek	101454/165209	Thv Kaperij	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2021	donderpad	9.00	127.10
Maarkebeek	101454/165209	Thv Kaperij	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2021	driedoornige stekelbaars	18.00	35.30
Maarkebeek	101454/165209	Thv Kaperij	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2021	goudvis	1.00	287.20
Maarkebeek	101454/165209	Thv Kaperij	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2021	kopvoorn	3.00	622.50
Maarkebeek	101454/165209	Thv Kaperij	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2021	serpeling	11.00	159.00

TABEL afvissing in 2023

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Maarkebeek	95459/169356	/	Oudenaarde	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2023	baars	1.00	25.30
Maarkebeek	95459/169356	/	Oudenaarde	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2023	driedoornige stekelbaars	10.00	20.10
Maarkebeek	95459/169356	/	Oudenaarde	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2023	riviergrondel	2.00	1.40

TABEL afvissing in 2025

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Maarkebeek	99582/167700	/	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2025	bermpje	23.00	200.20
Maarkebeek	99582/167700	/	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2025	donderpad	1.00	32.60
Maarkebeek	99582/167700	/	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2025	driedoornige stekelbaars	38.00	82.70
Maarkebeek	99582/167700	/	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2025	karper	3.00	1439.60
Maarkebeek	99582/167700	/	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2025	kopvoorn	3.00	286.20
Maarkebeek	99582/167700	/	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2025	paling	1.00	672.20
Maarkebeek	99582/167700	/	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2025	serpeling	6.00	166.60
Maarkebeek	98677/167860	Aan eikenberg	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2025	bermpje	8.00	83.30
Maarkebeek	98677/167860	Aan eikenberg	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2025	driedoornige stekelbaars	1.00	0.20
Maarkebeek	98677/167860	Aan eikenberg	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2025	kopvoorn	1.00	269.70
Maarkebeek	98677/167860	Aan eikenberg	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2025	paling	1.00	571.60
Maarkebeek	98677/167860	Aan eikenberg	Maarkedal	Oost-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2025	riviergrondel	25.00	491.60

CIW – oppervlaktewaterlichamen – Bovenscheldebekken

Toon fiches Vlaams waterlichaam <ul style="list-style-type: none"> Karakterisering Doelstellingen Druk en impactanalyse Beoordeling Kwaliteitsnormen gevaarlijke stoffen Toekomstverkenning Reductiedoelen en afwijkingen 	VL17_60	MOLENBEEK - MAARKEBEEK	Maarkedal, Oudenaarde
---	---------	------------------------	-----------------------

Toon fiches lokaal waterlichaam van 1ste orde <ul style="list-style-type: none"> Karakterisering Doelstellingen Druk en impactanalyse Beoordeling Kwaliteitsnormen gevaarlijke stoffen 	L11L1019	MOLENBEEK - MARKEBEEK	Brakel, Horebeke, Maarkedal, Oudenaarde, Ronse
---	----------	-----------------------	--

Grote Spierebeek

TABEL afvissing in 2024 op de “Grote Spierre”

Waterloop	Lambert x/y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Grote Spierre	78404/156930	/	Spiere-Helkijn	West-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2024	blankvoorn	201.00	876.60
Grote Spierre	78404/156930	/	Spiere-Helkijn	West-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2024	kolblei	4.00	6.40
Grote Spierre	78404/156930	/	Spiere-Helkijn	West-Vlaanderen	Boven-Scheldebekken	2024	rietvoorn	8.00	18.10

CIW - oppervlaktewaterlichamen - Bovenscheldebekken

Toon fiches Vlaams waterlichaam	VL11.59	GROTE SPIEREBEEK	Kortrijk, Zwevegem, Spiere-Helkijn
<ul style="list-style-type: none">KarakteriseringDoelstellingenDruk en impactanalyseBeoordelingKwaliteitsnormen gevaarlijke stoffenToekomstverkenningReductiedoelen en afwijkingen			